

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН МІСТА ОДЕСИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

Викладено характеристику екологічного стану Одеси. Визначені основні забрудники урбогеосистеми міста. Показані заходи, які робляться міською владою для покращення стану міста. Наведені приклади проєктів, які плануються ввести в експлуатацію для покращення ситуації в місті.

Ключові слова: екологічний стан, урбоєкосистема, забруднення навколишнього середовища.

Вступ. Одеса є великим портом України на Чорному морі та має два портові міста-супутники – Іллічівськ (на Сухому лимані) та Южне (на Григорівському лимані). Цей портовий вузол простягається вздовж Чорноморського узбережжя на 60 кілометрів та створює досить напружену екологічну обстановку для екосистеми регіону.

Аналіз останніх публікацій на цю тему. Основні відомості про екологічний стан міста містяться у Генеральному плані Одеси. Однак найсвіжі дані можна знайти на офіційному порталі міста Одеси [6] та Одеської області [5].

Терміни і визначення. *Урбоєкосистема* – це природно-територіальний комплекс з усією його ієрархічною структурою, який знаходиться під безпосереднім впливом міста [3].

Постановка проблеми. Вирішення екологічних питань набуває все більшої актуальності у наші дні. Світова громадськість приділяє значну увагу екологічним проблемам. Зацікавленість ними викликана передусім турботами про безпеку та виживання людства і всього живого на землі [5].

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася протягом тривалого часу. Економіці України притаманна висока питома вага ресурсномістких та енергоємних технологій. Низький рівень

екологічної свідомості суспільства призвів до значної деградації довкілля України, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, повітря і земель, зменшення народжуваності та збільшення смертності, а це загрожує вимиранням та біолого-генетичною деградацією народу України.

Головними причинами, що призвели до загрозливого стану довкілля, є:

- застаріла технологія виробництва та обладнання;
- високий рівень концентрації промислових об'єктів;
- несприятлива структура промислового виробництва з високою концентрацією екологічно небезпечних виробництв [2].

Основними факторами антропогенного впливу на навколишнє середовище є скиди забруднених стічних вод у природні поверхневі водні об'єкти, викиди шкідливих речовин в атмосферу, забруднення ґрунтів та тверді відходи промислових підприємств [4].

Охорона довкілля є одним з основних пріоритетів соціально-економічного розвитку Одеси [2].

Викладення матеріалу дослідження. Атмосферне повітря. За метеорологічними умовами Одеса відноситься до міст з помірним потенціалом забруднення повітря. Основними забруднюючими речовинами є оксиди азоту, CO, CO₂, пил, сажа, аміак.

В структурі викидів 30,5% припадає на стаціонарні джерела забруднення, 69,5% – на пересувні (автотранспорт) [4]. Найвищі рівні забруднення реєструються у північних та північно-західних промислових районах (Пересип, Застава-2).

Основними стаціонарними забруднювачами є: АТ «Одеський нафтопереробний завод», ВАТ «Ексімнафтопродукт», ВАТ «Олійно-жировий комбінат», ЗАТ «Одесацемент», ВАТ «Одеська ТЕЦ», КП «Одеса теплоенерго». Проте головним забруднювачем залишається транспорт [5].

Роботи щодо оптимізації. Намічається реконструкція дорожньо-транспортної мережі. Також очікується винос за межі міста або закриття шкідливих підприємств [1].

Водне середовище. Основною проблемою акваторії Чорного моря в районі Одеси є викиди стічних вод та поверхневого стоку міста. Погіршують проблему зношеність очисних споруд каналізації та їх відсутність для дощового стоку. Також дана проблема стосується Хаджибейського і Куяльницького лиманів (на останній впливає і зменшення надходження води з річки Куяльник) [5].

Роботи щодо оптимізації. Для покращення екологічного стану урбоєкосистеми міста плануються такі заходи:

- формування прибережних захисних смуг в районі лиманів та припинення викидів в них стічних вод;
- дотримання технології в очистці стічних вод;
- нарощення глибоководних випусків в море для скидів з міських очисних споруд;
- покращення системи турбулентного водообміну в прибережній зоні;
- формування системи централізованого збору і відведення дощових вод та завершення будівництва колектора глибокого залягання [1].

Ґрунти. Основними джерелами забруднення ґрунтів є діяльність промислових підприємств, робота комунальних служб та діяльність автотранспорту, а забруднюючими речовинами – шлаки нафтопереробки, відпрацьовані суміші ливарного виробництва, відходи гальванічного виробництва, відпрацьовані шини, зерновий пил.

Також погіршує ситуацію проблема з утилізацією твердих побутових відходів (полігон №1 не відповідає санітарно-гігієнічним вимогам) [5].

Роботи щодо оптимізації. Планується створення нових заводів для утилізації промислових та побутових відходів в районі «Дальницьких кар'єрів» (зараз там існує сміттєзвалище). Також планується провести аудит технологічних процесів на підприємствах [1].

Анофелогенність території. Одеса характеризується високим рівнем малярійної небезпеки. Цьому сприяє наявність на території міста високої площі водних об'єктів, серед яких є уражені паразитофауною (район Пересипу). З метою оптимізації планується упорядкування району Пересипу [1].

Електромагнітне забруднення. Важливими джерелами забруднення є лінії електропередач високої напруги «Усатого – Аджалик», «Усатого – Молдавська ТЕЦ», «Усатого – Новоодеська» [6]. Також джерелами забруднення є об'єкти радіотелевізійно-передавального значення та стільникового зв'язку.

Планувальні вимоги щодо дотримання обмежень знаходяться в межах норми [1].

Шумове забруднення. Основними джерелами шуму є

магістральна вулична мережа, залізниця, аеропорт «Одеса». Шумове забруднення (особливо від магістральної вуличної мережі) перевищує норму. Передбачається будівництво локально-комунальних комплексів, що будуть виконувати роль захисного екрану [1].

Зелена зона міста. Зелена зона міста представлена парками, скверами, набережними бульварами. Крім того, в місті є озеленені території, насадження яких мають неупорядкований характер і не сформовані у зелену зону (прибережні схили та ін.). Вона має розсіяний (груповий) тип каркасу.

Площа зеленої зони – 742, 1 га. Забезпеченість населення зеленими насадженнями складає 7,4 м²/чол, що складає 34% від норми.

Планується її розширення за рахунок створення нових парків і скверів [1].

Природно-заповідний фонд. В місті існує 3 об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення («Одеські катакомби», «Ботанічний сад», «Зоологічний парк») та кілька – місцевого значення (парки, сади, санаторії і т. д.) [6].

В цілому об'єкти ПЗФ займають площу 246,3 га [1].

Висновки. Одеса – велике портове місто, яке знаходиться на березі Чорного моря. Воно належить до міст із помірно несприятливою екологічною ситуацією. Основними забруднювачами навколишнього середовища в Одесі є промислові підприємства, транспорт, комунальні і промислові викиди і скиди. Також значною проблемою є електромагнітне забруднення території, що поширюється від лінії електропередач високої напруги, та малярійна небезпека. У місті проводяться заходи із захисту середовища міста від негативного антропогенного впливу: будуються нові і вдосконалюються старі очисні споруди, модернізуються шкідливі підприємства, розширюється площа зелених насаджень.

Рецензент – кандидат географічних наук, асистент

І. О. Діброва

Література:

1. Генеральний план міста Одеса [Ізоматеріал]. – 2004 р.
2. Стан навколишнього природного середовища в Одеській

області : Доповідь Міністерства навколишнього природного середовища України [Текст].

3. Чайка В. Є. Урбоекологія [Текст] / В. Є. Чайка. – Вінниця, 1999. – 368 с.

4. Высокие технологии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.citymap.odessa.ua/?29>

5. Одеська обласна рада : Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oblrada.odessa.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1045&Itemid=256&lang=uk.

6. Официальный сайт города Одесса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.odessa.ua/ru/map>.

А.-О. Ю. Пожарская

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ ГОРОДА ОДЕССА И МЕРОПРИЯТИЯ ПО ЕГО ОПТИМИЗАЦИИ

Изложено характеристику экологического состояния Одессы. Определены основные загрязнители экосистемы города. Показаны меры, которые осуществляются городской властью для улучшения ситуации города. Приведены примеры проектов, которые планируется ввести в эксплуатацию для улучшения ситуации в городе.

Ключевые слова: экологическая ситуация, урбозкосистема, загрязнение внешней среды.

А.-О. Pojarska

ECOLOGICAL CONDITION OF ODESA CITY AND THEIR OPTIMIZATION ACTIONS

The characteristic of Odesa ecological condition is stated. There are defined the principal wasters of city ecological system. There are shown the actions which are realized by a city management for improvement of city situation. There are shown the project examples which are planned to put into use for improvement of city situation.

Keywords: ecological situation, urban ecological system, waste of environment.

Надійшла до редакції 17 квітня 2014 р.